

Zvířata pomáhala člověku již od začátku vojenské historie s rozličnými úkoly, nosila a tahala těžké náklady, sloužila jako rychlý dopravní prostředek, válčila po boku svých pánů, střežila tábory, drtila vojáky protivníků, ale také sloužila jako živá zásoba čerstvého masa.

Postupem času a technickým vývojem nahradily koně a velbloudy automobily, slony obrněné transportéry, holuby radiostanice a jateční dobytek konzervy. Avšak několik zvířecích pomocníků z těchto dob přetrvalo a mnoho dalších přibýlo tak, jak se měnila tvář bojiště a války samotné.

Válečníci

Válečná plemena psů mají velmi pestrou minulost. Promítá se v ní vývoj několika tisíciletí, osudy celých národů, jejich vzestupy a pády, i osudy osobností jako byli Čingischán, Xerxes nebo Alexandr Veliký. Chceme-li znát historii a využití válečných psů, musíme si nejdříve povšimnout vývoje válek od samého počátku, protože pes byl již od starověku nejbližším průvodcem člověka i ve válečných vřavách.

Pravěký člověk používal domestikovaného psa nejen k lovu zvěře, ale využíval jeho schopností a přirozených obranářských projevů také v potyčkách s jinými tlupami. Takto se postupně vyvinuly z univerzálních nevelkých psů jednotlivé specializované skupiny zvláště velkých a silných plemen vhodných pro boj. Úkolem válečného psa bylo napadat každého nepřítele, který mu přišel do cesty, učinit jej boje neschopným nebo jej i usmrtit, napadat koně a vnášet chaos do jednotek protivníka. Prakolébkou těchto psů je nehostinný kraj v okolí Himalájí. Tento předek dnešní tibetské dogy se postupem času dostal pro své kvality k dalším sousedním národům, kteří jej používali především pro ochranu stáda, dvora a také pro lov velké zvěře.

Aristoteles tvrdil, že psi z Tibetu vznikli zkřížením divokých psů a tygrů a člověk byl schopen je domestikovat až od třetí generace. Změnou klimatu, prostředí, účelu použití a také přikřížením původních místních plemen se měnil jeho zjev a délka srsti, základní typické znaky však zůstávaly. Změnou národů se měnil název, nikoli však použití. Jedním z příkladů je Chamurabi, babylonský vládce (1792 - 1750 př. n. l.), jenž velel válečníkům doprovázeným obrovskými psy. Tito bojovní psi vzbuzovali mezi nepřáteli děs a paniku. Na tuto tradici pak navázali Sumerové a Asyřané se svými mohutnými dogami, které dosáhly věhlasu v celém tehdejší světě. Obrazy těchto psů Asyřané zdobili hraniční kameny, paláce a chrámy. Je doloženo, že také asijský kmen Lydů používal ve válce s kočovnými Kimmeri (628-571 př. n. l.) oddíl obrněných psů.

Také Médové a Peršané nasazovali psy proti cizím vojskům. Především je využívali jako strážce upozorňující na nepřátelské vojsko, jako posly přenášející zprávy a pak i proto, aby

vyvolali neklid v šicích nepřítelů. Jejich hlavním úkolem však byla likvidace psů protivníka. Později, asi 600 let př. n. l., se psům dávaly obojky s dlouhými trny jako ochrana před uškrcením a zadávením, takže nepřítel - ať člověk či pes, který chtěl psa zadržet, riskoval nebezpečné poranění. V roce 581 př. n. l. byla tvrz, chránící Korint (podobně jako většina tehdejších měst), chráněna smečkou psů. Tvrz byla v noci přepadena muži z Nauplie a Korinťané se jen pomalu budili z hlubokého spánku po bouřlivých oslavách k uctění bohyně Afrodite. Útočníci byli zahnáni jen díky statečnému boji padesáti molosských psů, kteří střežili město. Město bylo zachráněno, ale v boji a následkem zranění zahynuli všichni psi až na jediného – Sotera, který dostal za odměnu stříbrný obojek s nápisem „Obránci a zachránci Korintu“. Sotér znamená řecky zachránce, či spasitel a bylo to příjmení, které se dávalo těm nejvyšším bohům, zejména Diovi. Na počest tohoto psa byla dokonce vytesána socha. Hérodotos tvrdí, že zhruba v roce 550 př. n. l. věnoval král Epeiru perskému králi Cyrovi Velikému mimořádně velkého psa. Když toto zvíře postavili proti medvědovi a proti býkovi, nejevil pes žádné známky agresivity. Zklamaný Cyrus nechal psa zabít. Když se o tom dozvěděl epeirský král, vzkázal Cyrovi, že se psovi tyto protivníci zdáli nedůstojní, protože srovnatelným soupeřem pro něj mohl být jedině lev nebo slon. Zaslal Cyrovi nového psa a ten splnil jeho představy, protože údajně těžce poranil slona. Tento krátký příběh je pravděpodobně pouhou legendou, ale ilustruje tehdejší představy o síle a agresivitě těchto psů. Chaldejského krále také provázely dogy při jeho válečných výbojích. Strhávali nepřátelské jezdce z koní, vnášeli strach a zmatek do řad pěšáků a mnohé z nich zadávali. Perský král Kambýses použil při dobývání Egypta (525 př. n. l.) obrovské bojové psy, jejichž smečky napadaly egyptské kopiníky a lučištníky. Vydátně tak tyto psi přispěli k rychlé porážce armád Nové říše. Perský král Xerxes zanechal po prohře v bitvě u Salamis část svojí armády v oblasti Epiru. Tuto krajinu obýval kmen Molossanů, kteří osamocené vojáky pobýli a jejich válečné psy si ponechali. Postupem času se potomci těchto psů stali vyhledávanými a každý panovník toužil po molosském dáviči. Pro zachování obchodu prodávali Molossané pouze psy - samce, čímž vytvořili monopol trvající přes sto let, který byl pro ně velkým zdrojem příjmů.

Hrdinové

Alexandr Veliký, makedonský král (356 - 323 př. n. l.), dostal od indického krále Sopotie sto padesát šest bojově vycvičených psů. V bitvě se měli tyto psi zakusovat do nozder nepřátelských koní a měli strhávat jezdce ze sedel. Jenomže Alexandrovi psi neznamenal pro starověký svět, zejména ne pro asijské válečníky, vůbec žádný objev. Váleční a těžcí lovečtí psi totiž tepali svými tlapami prach asijských cest a stepí nejméně dvě tisíciletí před Alexandrem. Již staří Sumerové měli své psy, ale nijak zvlášť si jich necenili (Kholová, 1987). V roce 326 př. n. l. porazil Alexandr Veliký indického krále Porose. Ušetřil jeho život i majetek a král mu na oplátku věnoval smečku psů. Alexandr však v bitvě ztratil svého oblíbeného psa – Peritase. Plutarchos tvrdí, že na počest tohoto psa pak bylo pojmenováno nově založené město Cynopolis. Z této válečné výpravy pak přivedl Alexandr Veliký velké množství psů do Makedonie a Epeiru. Ve známé bitvě u Marathonu (490 př. n. l.) se v boji vyznamenal pes jednoho Athénana, takže oba byli ctěni jako hrdinové a vyobrazeni na nástěnné fresce. Při obléhání arkadské Mantinele v roce 385 př. n. l. Sparťané sice nedobyli vítězství, ale zabránili přísunu do obklíčeného města nasazením válečných psů, kteří město úplně odřízli. Ač se Thébané prohlásili za vítěze, díky svému smrtelně zraněnému vůdci Epameinondovi bitva

skončila nerozhodně a krátce nato museli město opustit. Je zajímavé, že v hrobech athénských válečníků se velmi často nacházejí početné kostry psů. Římané, vedeni konzulem Varem, podlehlí v bitvě u Vercelly (101 našeho letopočtu) velkým psům Kimbrů, které vedly ženy. Znamenitými chovateli psů byli také Kelti, ale i Germáni, Gótové, Vandalové, Svébové a ostatní barbarské kmeny.

Psi těchto národů byla statná, silná, kurážná zvířata, převážně dlouhosrstí a polodlouhosrstí psi, většinou černého a vlkošedého zbarvení. Přes svou statnost byli temperamentní, neustále připravení se rvát, což také činili. Kolébkou Germánů byly lesy, proto byli jejich psi především slídiči a krutí útočníci. Válečné psy měli i Galové. Ti je chovali v rozlehlých výbězích a také galští psi byli vyzbrojeni obojky s dlouhými ostrými hroty. Julius Caesar musel na své výpravě do Galie (58 - 52 př. n. l.) často čelit překvapivým útokům Galů, provázených jejich válečnými psy, kteří srdnatě bránili své poraněné pány. Někteří historici však dodnes pochybují o autenticitě těchto zpráv. Na své výpravě překročil Caesar hory, provázen velkými psy galského a asyrského typu, a ti se údajně stali předky bordeauxských dog.

K největšímu nasazení válečných psů došlo ve Francii za války francouzského krále Františka I. se španělským Karlem V. Jako pomocný sbor španělského krále nastoupilo 400 válečníků provázených 400 mohutnými mastify opatřenými širokými válečnými obojky. Tuto jednotku dodal anglický Jindřich VIII., který měl s Francouzi nevyřízené účty. Tato zvířata se stala pro Španěly tak důležitými pomocníky, že Karel V. tyto psy mnohokrát odměnil a svým vojákům stavěl za příklad jejich nesmírnou odvalu. Při dobývání Valencie došlo ke krvavému boji mezi obleženými Francouzi a útočícími španělsko-anglickými psy, kteří rychle dovršili jejich porážku. Španělé využili psy také při dobývání Ameriky. Již krátce po objevení tohoto kontinentu v 15. století byli do země dováženi mohutní bojovní psi Alanos, předci dnešní kanárské dogy, brazilské fily a ostatních mastifů, kteří se používali k boji s Indiány. Často byli na pevninu dováženi na loďkách velké smečky psů, kteří zde řádili jako černá ruka a zabili každého. Po několika dnech byli psi svými psovody opět svoláni a uvázáni. Teprve potom se odvážila noha kolonizátora vstoupit na nově objevená území. Páter Las Casas podal zprávu o bitvě u La Vega Reál, kde nasazení psi domorodce prakticky zničili. Jeden pes sám dokázal vyřadit více než sto indiánů. Údaje o chovu a vyobrazení těchto psů najdeme v díle Ulisse Aldrovandiho (1637), ale ještě dříve u italského historika Blonda (1388 až 1463), který poznamenává: „Válečný pes musí odstrašovat již svým vzhledem stejně jako bojovou schopností. Je, s výjimkou svého pána, nepřítelem každého člověka. To znamená, že když se setká s někým, koho třeba i dobře zná a on nezůstane stát, vrhne se na něj a zatne mu zuby do těla. Musí vystupovat proti všem lidem s velkou odvahou a na všechny vrhat nepřátelské pohledy.“

Blondus je toho mínění, že čas od času je správné bojovat se psem taseným mečem. Tím způsobem pes brzy pochopí, jak se má bránit a získá odvalu útočnickovi odolávat. Potom už dokáže pes bojovat s libovolným nepřítelem. Po boji byli psi uvázáni na řetěz a na něm byli také krmeni. Tato cvičení se stále opakovala, až se pes stal prvotřídním zabíječem lidí. Sami psi a jejich pánové byli oceňováni zlatem a uctíváni jako hrdinové.

Lovci

Psi nejen, že střežili svého pána a jeho majetek, ale pomáhali také při lovu divokých zvířat tím, že je vystopovali, obklíčili a strhli. Barbarské kmeny se však rozhodly získat pro sebe více životního prostoru, více dobytka, více žen, a tudíž i dětí. S celým svým majetkem, mrtvým i

živým, se vydali do civilizovaného světa. Římané byli při střetu s nimi zprvu existencí psů na bojišti zaskočeni, neboť již byli zvyklí válčit moderními metodami. V několika lokálních bitvách se tudíž barbarům podařilo Římany porazit, protože psi plašili koně římské jízdy. Zanedlouho však Římané s touto taktikou učinili rázný konec. Barbaři byli pobiti nebo zotročeni, jejich psi pobiti nebo využiti k chovu.

Psi se vyznačovali značným bojovným duchem. Tuto bojovnost na nich vyžadoval jak neméně bojovný člověk, tak kruté životní podmínky. Pro lidi i pro zvířata platilo jedno a to samé: Přežije jen nejsilnější! Ovšem i římské legie měly své bojové psy - každá legie jednu setninu. Avšak při vyloštění v Británii chránili ženy a děti místních obyvatel „obrovští, širokohubí psi Britanů“. Tito psi velikostí i silou daleko překonávali zvířata, která si Římané přivezli s sebou a byli tak jako cenná kořist dováženi do Říma k hrám v cirku.

V té době také můžeme hledat kořeny cílené plemenitby.

Obranáři a zpravodajové

Podle římského kronikáře Polenia se psi uplatnili také při obraně a k přenášení zpráv. Zprávy byly uloženy do měděných trubíc, které pak psi museli spolknout. I zde se však projevovala krutost tehdejší doby, protože jakmile pes dospěl k cíli, byl zabit a vyvržen, aby příjemce dostal svoji zprávu. Dokud neexistovaly střelné zbraně, byli psi spolehlivými pomocníky při získávání vítězství. Dalšími úkoly pro psy v modernějších válkách se staly sanitní služba, doprava munice, vyhledávání min a strážní služba. V 1. světové válce mělo Německo asi 30 000 válečných psů, Francie 20 000. Také mnohé jiné státy využívaly psy. Za 2. světové války měl jen Sovětský svaz 50 000 služebních psů. Pro tento účel bylo vybudováno několik obrovských psinců, které produkovaly psy pro sovětskou armádu.

Nejznámější z nich byla šlechtitelská stanice Rudá hvězda v čele s generálem Medvědovem, sídlící nedaleko Moskvy, ve které vzniklo několik moderních služebních plemen jako např. černý teriér a moskevský strážní pes. V alžírské válce v roce 1953 bylo nasazeno asi 7500 psů, kteří však již nepatřili k oněm slavným moloským dávičům, nýbrž se jednalo převážně o moderní služební plemena.

Martin Říha